

KSAYER MEŠKO 1874 — 1964 — 1984

» LJUBEZEN V SRCA!
ZAKAJ V LJUBEZNI
JE ŽIVLJENJE,
V LJUBEZNI JE ZMAGA
V LJUBEZNI MOČ SVETA...«



11. januarja je minilo 20 let, kar je v visoki starosti devetdeset let v slovenjegraški bolnišnici umrl pisatelj Ksaver Meško, 28. oktobra pa bo poteklo stodeset let od njegovega rojstva; rodil se je v Ključarovicah pri Sv. Tomažu blizu Ormoža.

Meško je zgodaj vzljubil Koroško in skrbela ga je njena usoda. Zato je zadnje visokošolsko študijsko leto preživel v Celovcu, zatem pa je poklicno domala vsa leta deloval v različnih krajih na Koroškem, ra-

zen tedaj, ko je bil na begu oz. izgnanstvu. Najpomembnejše postojanke: Skocjan ob Klopinskem jezeru, Šentanelu nad Prevaljami in Marija na Zilji. Nad Slovenj Gradcem je domoval skoraj štirideset let. Tu je bil doma in srečen: čeprav so mu ponujali lepše službe v večjih mestih, je ostal temu kraju in ljudem zvest do smrti in še po njej: na Selah je tudi pokopan.

Kot že rečeno, je Ksaverja Meška na Koroško pripeljala velika ljubezen in skrb za usodo te pokrajine: tu je kot mlad duhovnik širil in utrjeval slovensko narodno zavest, hkrati pa je kot domoljub in pisatelj zastavil vse moči, da bi zaježil napredujočo germanizacijo. Pa so mu stregli po življenju in z Marije na Zilji se je moral umakniti. Te bridkosti in izgube Koroške nikoli ni prebolel.

Meško je ostrino koroškega narodnostnega boja prikazal v drami Na smrt obsojeni; domovinska vprašanja pa je zastavil širše in globlje predvsem v romanu Na Poljani in v drami Mati.

In ko danes poslušamo poročila o boju koroških Slovencev za temeljne narodno-človeške pravice, se zdi, kakor da se čas od Meškovega bivanja na Koroškem skoraj ni nič premaknil: tako ostajata njegova izpoved in misel še vedno živi in aktualni.

Razen domovinske tematike je Meška pritegnilo meščansko in kmečko življenje: zaokroženo podoba prvega predstavlja naturalistični roman Kam plovemo?, drugega pa naturalistično-realistična drama iz slovenskogoriškega življenja — Pri Hrastovih.

Meščansko in kmečko tematiko je še posebej rad obravnaval v krajših tekstih — novelah, črticah in slikah. Izdal je več zbirke novel in črtic: Slike in povesti, Slike, Naše življenje, Črtice, Novele, Romance in povesti ter V koroških gorah. Slednje predstavljajo nekakšne antologijske zbirke.

Ko je Meško služboval v Šentanelu, je tu doživljal lepoto koroške pokrajini, svežino juter in tišino in mir večerov in razvijal lirsko čustvovanje: tako sta nastali knjigi najbolj osebnih lirskih črtic in spominov — tudi sam jih je zelo cenil — Ob tihih večerih in Mir božji. Od vseh drugih oblikah se je lirsko izpovedoval domala do poznih let: pred koncem 2. svetovne vojne je izšla zbirka pesmi Iz srca in sveta.

Ksaver Meško je našel nekaj pobud za pisateljsko oblikovanje tudi v zgodovini: plod takega zanimanja